

עתיד חמאס והמלחמה בעזה אחרי עידן סינוואר

מאת ד"ר סא"ל (מיל') שאול ברטל

מבט מבס"א, מס' 2,317, 28 באוקטובר, 2024

תקציר: יחיא סינוואר היה האדם המזוהה ביותר עם חמאס ועם המלחמה שזם חמאס ב-7 באוקטובר 2023 והובילה להרג של כ-1,200 איש, מרביתם אזרחים, וחטיפתם של כ-250 איש לרצועת עזה. חיסולו ב-17 באוקטובר 2024, הינו תמונת ניצחון ישראלית. שנה לאחר פרוץ המלחמה ולאחר חיסול סינוואר, חמאס נמצא על פרשת דרכים. האם ישכיל הארגון לקבל הסדר שיאפשר את החזרת החטופים ואת סיום המלחמה תוך ויתור על שלטונו ברצועה או שההנהגה החדשה תמשיך בקו של יחיא סינוואר - מלחמה חסרת תוחלת נגד ישראל שתוביל לסבל נוסף לאוכלוסייה האזרחית המתגוררת בעזה ומונה כשני מיליון איש. האם חמאס בשל לשינוי מטרות המלחמה?

המלחמה שפרצה ב-7 באוקטובר 2023 אחרי שחמאס הכין את הקרקע היטב לקראתה הוגדרה כניצחון אלוקי. איראן וחזבאללה היו בסוד תכנון המתקפה וידעו על הפרויקט הגדול המתוכנן. בחמאס ידעו היטב על ההקרבה שתידרש אולם בכל [פרוטוקולי השלל](#) שנתפסו כמעט ולא הוזכר תג המחיר הישראלי הכבד. ההקרבה, בעיקר הרוגים פלסטינים רבים, נתפסה כרע הכרחי על מנת לזכות בעצמאות.

במסמך הרשמי העוסק ומסביר את הסיבות למבצע טופאן אל-אקצא (מבול אל-אקצא), שחמאס פרסמו בכל אתריהם, מוזכרות מספר סיבות למלחמה, אולם אף לא אחת מהן היא הסיבה המיידית לפרוץ המלחמה. הסיבות שצוינו במסמך של חמאס כוללות: עליית יהודים להר הבית, אירוע מתמשך המתקיים לסירוגין מאז 1967 תחת מגבלות שונות; הימצאותן של שבעה מיליון פליטים במחנות פליטים ברחבי המזרח התיכון; הימשכות הבעיה הפלסטינית מזה כ-75 שנה, ההתנחלויות בגדה המערבית; והאסירים המנהליים הפלסטינים. אף אחת מהסיבות אינה חדשה. לא היה אירוע משנה סדרי עולם שחייב את חמאס לפתוח במלחמה כוללת נגד ישראל בתמיכה של כל ציר ההתנגדות האיראני. ניתוח מאמרים וכתבות שפורסמו באתרי חמאס מראה כי מטרת העל של טופאן אל-אקצא הייתה למנוע הסכם נורמליזציה עם סעודיה כפי שגם נחשף בפרוטוקולים השלל הסודיים של חמאס. מטרה זו היא אינטרס איראני מובהק.

יחיא סינוואר היה האדם המזוהה יותר מכול עם התכנון והביצוע של מבצע טופאן אל-אקצא. מתוקף תפקידו כראש ארגון חמאס ברצועת עזה, היותו אחד מהמייסדים וחלק

מהזרוע הצבאית של הארגון החזיק סינוואר כוח שאיש לפניו לא החזיק. לאחר מותו של איסמעיל הניה, מונה סינוואר באופן רשמי לעמוד גם בראש הזרוע המדינית והיה המנהיג הראשון של חמאס שצמח מתוך הזרוע הצבאית, גדודי עז אל-דין אל-קסאם, והצליח לעמוד גם בראשות הזרוע הפוליטית של הארגון (הוא המנהיג הרביעי של הזרוע המדינית של הארגון אחרי מוסא אבו מרזוק, ח'אלד משעל ואיסמעיל הניה). סינוואר כפי שטענו גם במאמר [באל-שרק אל-אווסט](#) ייצג וסימל את הקשר עם איראן. קשר שהוביל לאימונים של אנשי הזרוע הצבאית, אספקת חימוש כולל חימוש מדויק ותמיכה כספית אדירה מצד איראן. חיסולו של סינוואר תואר על-ידי מקורות בחמאס כ"אקצא ד'רבה" כמכה קשה ביותר. לסינוואר הייתה כריזמה והוא הצליח לסחוף אנשים בעקבותיו. כל עוד הוא עמד בראש חמאס, שרידותו של האיש המסמל את מלחמת ה-7 באוקטובר הייתה בפני עצמה ניצחון על ישראל. חיסולו כשהוא נרדף ומובס, הוא תמונת ניצחון ישראלית, ללא קשר לאופן בו תסתיים המלחמה. גם הפעם, יידע חמאס למנות הנהגה חדשה. המועמדים להחליף את סינוואר בראשות עזה הם: ח'ליל אל-חיה, סגנו של סינוואר בראשות הלשכה המדינית בעזה. אל-חיה נחשב לדמות פחות כריזמטית ופרגמטית, מחמד אל-סינוואר, אחיו של יחיא העומד כיום בראשות הזרוע הצבאית של חמאס ברצועה (לאחר שהחליף את מחמד ד'יף) ועז אד-דין חדאד, מח"ט צפון הרצועה ולמעשה המפקד הצבאי הבכיר היחיד כמעט שנותר בחיים. סביר להניח שח'אלד משעל יחזור להנהיג את הארגון בראשות הזרוע המדינית, לפחות באופן זמני עד למינוי קבוע בידי מועצת השורא.

לאחר שרצועת עזה חרבה, מעל 50,000 הרוגים (לפי אתרי חמאס כולל נעדרים תחת ההריסות), ומעל 100,000 פצועים, מנסים בחמאס להסביר מדוע יצאו למבצע טופאן אל-אקצא. בחמאס מבינים היטב כי התמיכה בהם בקרב אוכלוסיית הרצועה נמצאת בשפל חסר תקדים. מרבית האוכלוסייה הפלסטינית ברצועה סבורה [כיום](#) כי החלטת חמאס לפתוח במבצע הפלישה הצבאי ב-7 באוקטובר 2023 התבססה על הנחות שגויות והייתה טעות אסטרטגית. זאת ללא קשר למידת האסלאמיזציה שהחברה הפלסטינית עברה מאז השתלטות חמאס על רצועת עזה. במאמר שכותרתו: [האם הייתה החלטת סינוואר \[לפתוח במלחמה\] נכונה?](#) ופורסם באתר חמאס ב-10 באוקטובר 2024 במלאת שנה לפרוץ המלחמה בעזה הוצג מבצע טופאן אל-אקצא בראשותו של יחיא סינוואר, כ"ניצחון ההתנגדות, האיתנות, האמונה, הסבלנות וההקרבה של אנשי עזה. זוהי התנגדות אפית היסטורית שתוביל לשחרור פלסטין מהנהר ועד לים". הכותב, מניר שפיק, סופר וכותב לבנוני ממוצא נוצרי-פלסטיני, היה פעיל בפת"ח, התאסלם, ובמהלך השנים התקרב לתפיסת הג'יהאד האסלאמי ולחמאס. פרסום המאמר בעיתוי הנוכחי מעיד על הניתוק של הנהגת הארגון מהאוכלוסייה הפלסטינית למודת הסבל המתגוררת ברצועה כיום. המאבק והמלחמה של חמאס ב-7 באוקטובר, הרצח חסר האבחנה של נשים וילדים בעוטף עזה מתוארים כקרב גבורה וכפעולה שאין צודקת ממנה בשל המשך ההשתלטות על מסגד אל-אקצא ומהסיבות שהוזכרו לעיל. פעילות ישראל מתוארת כפעולה של "נציגי הציוויליזציה המערבית (הגזע הלבן) נגד הברברים (עמי העולם)". המרכאות מופיעות במקור הערבי. לשיטתו ההתקיפה של חמאס מוצדקת לפי החוק והדין הבינלאומי בעוד שפעילות ישראל להגנה על חיי תושביה נתפסת כהפרה של חוקים אלו. לישראל אין זכות קיום כמדינה וכישות ריבונית בכל גבול שהוא. שנה לאחר ה-7 באוקטובר ובחמאס אין לקיחת אחריות על החורבן שהמיטו על עמם, על רצועת עזה ועל עמי האזור. אין הכאה על חטא ואין רצון להגיע לפיוס היסטורי שיסיים את מעשי האיבה בין העמים. האם לאחר לכתו של סינוואר, יבינו בחמאס כי בשלה העת להסדר ולסיום המלחמה בה הפסידו בהסדר שינסה לשקם את רצועת עזה ולהחזיר את השלום האזורי?

ד"ר (סא"ל מיל") שאול ברטל הוא חוקר בכיר במרכז בס"א ועמית מחקר במרכז ללימודי המזרח באוניברסיטת ליסבון (Instituto do Oriente (IO) at the University of Lisbon) במהלך שירותו הצבאי שירת במגוון תפקידים ביהודה ושומרון. לימד במחלקה לתולדות המזרח התיכון ובמחלקה למדעי המדינה.